

Deklarácia slovenského národa

Deklarácia slovenského národa alebo Martinská deklarácia je dokument z 30. októbra 1918 prijatý na zhromaždení v Martine, kde sa účastníci prihlásili k seba určovaciemu právu národov a ustanovili SNR ako jedinú predstaviteľku oprávnenú vystupovať v mene slovenského národa. Počas rokovania zástupcov slovenských politických strán v Martine a koncipovaní deklarácie účastníci stretnutia nemali správy o udalostiach v Prahe - 28. októbra 1918 vydal pražský Národný výbor vyhlásenie o vzniku samostatného česko-slovenského štátu a kodifikoval ho zákonom. Oba akty podpísal aj slovenský zástupca Vavro Šrobár, v tom čase ešte bez oficiálneho poverenia zastupovať Slovensko. Vyhláseniu deklarácie prechádzala dôverná porada v dopoludňajších hodinách, na ktorej sa ešte diskutovalo, či má byť vôbec prijatá verejná deklarácia a aký má mať charakter. O 14. hodine sa konalo slávnostné zhromaždenie, ktoré ustanovilo podľa 20-člennú Slovenskú národnú radu (v dobovom texte deklarácie tiež pod názvom „Národná rada slovenskej vetvy jednotného česko-slovenského národa“), pripravenú už od 12. 9. 1918, a jej 12-členný výkonný výbor, z ktorého väčšinu tvorili nečlenovia SNR. Následne zhromaždenie prijalo samotnú deklaráciu.

Deklarácia bola prijatá ako samostatný štátoprávny akt slovenského národa, ktorým Slováci oficiálne rušili zväzok s Uhorskom. Predstavuje jeden zo základných dokumentov zrodu česko-slovenského štátu. S odkazom na predchádzajúcu maďarizačnú politiku zhromaždenie odmietlo akékoľvek právomoci uhorskej vlády na Slovensku. Za jediný zvrchovaný orgán, ktorý bol oprávnený vystupovať v mene slovenského národa bola prehlásená Slovenská národná rada. Slováci sa prihlásili k samourčovaciemu právu česko-slovenského národa, čím vyjadrili požiadavku vytvorenia spoločného štátu. Týmto dodali legitimitu úsiliu zahraničného odboja za vznik Česko-Slovenska a zároveň legitimizovali budúce obsadzovanie Slovenska domácimi a zahraničnými česko-slovenskými jednotkami. Deklarácia ďalej požadovala okamžité ukončenie vojny.

Dokument používa pojmy „slovenský národ“, „česko-slovenský národ“ aj „slovenská vetva česko-slovenského národa“. Termín „česko-slovenský národ“ treba v tejto súvislosti chápať v politickom, nie v etnickom význame a v kontexte požiadavky na utvorenie spoločného štátu. Takáto formulácia bola zvolená aj z taktických dôvodov, aby bola v súlade s argumentáciou česko-slovenského zahraničného a domáceho českého odboja^[3] a nekomplikovala zdôvodňovanie vzniku česko-slovenského štátu v zahraničí.

Deklarácia slovenského národa

Zastupitelia všetkých slovenských politických strán, zhromaždení dňa 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine a organizovaní v Národnú Radu slovenskej vetvy jednotného československého národa, trvajú na zásade samourčovacieho práva národov prijatej celým svetom. Národná Rada vyhlasuje, že v mene česko-slovenského národa bývajúceho v hraniciach Uhorska, je jedine ona oprávnená hovoriť a konať.

Nie je na to oprávnená uhorská vláda, ktorá za celé desaťročia nepoznala vážnejšej úlohy, ako potlačovať všetko, čo je slovenské, nepostavila a nedovolila nášmu národu ani jedinej školy, nedovolila, aby sa slovenskí ľudia dostali do verejnej správy a úradov, náš ľud majetkovo ničila a vykorisťovala svojou stredovekou feudálnou sústavou a politikou.

Nie sú oprávnené na to, aby v mene slovenského ľudu hovorili, ani tie tak zvané zastupiteľské zbory, ktoré sú zostavené na základe úzkeho volebného práva nedopúšťajúceho prejaviť vôľu národa, a pozostávajúce z ľudí, ktorí vzdor nariadeniu zákona nedopustili na výboroch čisto slovenských stolíc ani len slovenského slova.

Nie sú na to oprávnené ani také ľudové zhromaždenia, ktoré vynášajú uzavretie pod tlakom cudzieho násilia.

V mene slovenského národa na Slovensku oprávnená je leda hovoriť jedine Slovenská Národná Rada.

Národná Rada česko-slovenského národa v Uhorsku obydleného osvedčuje:

1. Slovenský národ je čiastka i rečovo i kultúrno-historicky jednotného česko-slovenského národa. Na všetkých kultúrnych bojoch, ktoré viedol český národ a ktoré ho urobily známym na celom svete, mala účasť i slovenská vetev.
2. Pre tento česko-slovenský národ žiadame i my neobmedzené samourčovacie právo na základe úplnej neodvislosti. Na základe tejto zásady prejavujeme svoj súhlas s tým novo utvoreným medzinárodným právnym položením, ktoré dňa 18. októbra 1918 formuloval predseda Wilson a ktoré dňa 27. októbra 1918 uznal rakúsko-uhorský minister zahraničia.
3. Žiadame okamžité uzavretie pokoja a síce na všeludských kresťanských zásadách, aby pokoj bol taký, že by medzinárodno-právnymi zárukami znemožňoval ďalšiu vojnu a ďalšie zbrojenie.

Sme presvedčení, že náš snaživý a nadaný slovenský národ, ktorý vzdor neslýchanému útisku dospel na taký stupeň národnej kultúry, nebude vylúčený z požehnania pokoja a zo spolku národov, ale i jemu bude popriate, aby sa dľa svojho rázu mohol vyvíňať a dľa svojich síť prispel ku všeobecnému pokroku človečenstva.

Zo zasadnutia Slovenskej Národnej Rady

V Turčianskom Sv. Martine, 30. októbra 1918. Karol A. Medvecký, v.r.,
Tajomník Slovenskej Národnej Rady.

Matúš Dula, v.r.,
Predseda Slovenskej Národnej Rady

Zoznam signatárov Martinskej deklarácie

Počet signatárov, ktorí 30. októbra 1918 Martinskú deklaráciu podpísali, sa uvádza ako „okolo 200“. Niektorí uvádzajú 60-70 osôb (časť zo 103 podpisov mala byť zozbieraná dodatočne).

1. Ľudovít Bazovský, advokát a politik (Lučenec)
2. Metoid Bella, ev. teológ, právnik a politik
3. Igor Beniač, právnik
4. Emil Beňo
5. Gustáv Adolf Bežo, typograf (Trnava)
6. Pavel Blaho, lekár, publicista a politik
7. Jozef Bránecký, roľník (Skalica)
8. Ján Burjan, architekt a politik
9. Mikuláš Čajda, úradník (Turč. Sv. Martin)
10. Vladimír Pavel Čobrda, evanjelický farár a generálny biskup
11. Ivan Dérer
12. Ján Duchaj, člen Slovenskej národnej strany
13. Matúš Dula, advokát, predseda Slovenskej národnej strany (Turč. Sv. Martin)
14. Igor Dula, lekár (syn Matúša Dulu, Ružomberok)
15. Jozef Hanzalík, novinár
16. Ján Hlavaj, staviteľ (Turč. Sv. Martin)
17. Andrej Hlinka (Ružomberok)
18. Adolf Horváth, robotník, člen Soc.dem.strany Uhorska
19. Cyril Horváth
20. Fedor Houdek, obchodník (Ružomberok)
21. Ján Hvizdák, kupec (Turč. Sv. Martin)
22. Milan Ivanka, advokát
23. Ján Janček st., továrnik (Ružomberok)
24. Juraj Janoška, evanjelický kňaz, biskup, pedagóg, redaktor, predseda MS
25. Fedor Jesenský, úradník
26. Ferdinand Juriga, politik, publicista, katolícky kňaz
27. Ondrej Jusko
28. Karol Kmeťko, arcibiskup, budovateľ cirkevného školstva, náboženský spisovateľ

29. Štefan Krčméry
30. Cyril Kresák, riaditeľ banky
31. Svetozár Kresák, univerzitný poslucháč (Senica)
32. Ján Krivoš, veľkoobchodník (Ružomberok)
33. Miloš Lacko, továrnik (Lipt. Sv. Mikuláš)
34. Emanuel Lehocký, redaktor Robotníckych novín, člen Soc. dem. strany Uhorska
Vladimír Makovický, člen užšieho vedenia SNR
35. Rudolf Markovič, právnik
36. Ján Maršalko, člen Soc.dem.strany Uhorska (Lipt. Mikuláš)
37. Karol Anton Medvecký, kat. kňaz, historik, etnograf, politik (Bacúrovo)
38. Juraj Mičura, advokát (strýko Martina Mičuru, Veľká Bytča)
39. Martin Mičura, advokát
40. Štefan Mnohel, kat. kňaz
41. Ľudovít Okánik, kat. kňaz
42. Ilja Paulíny-Tóth, lekár
43. Miloš Petrikovich, úradník, člen Slovenskej národnej strany
44. Štefan Priekopa, lekár (Turč. Sv. Martin)
45. Jaroslav Ruppeldt
46. Ján Ružiak
47. Ján Slávik, ev. kňaz, zakladateľ Slov. nár. múzea, člen výboru MS
48. Juraj Slávik
49. Emil Stodola
50. Kornel Stodola
51. Ján Straka, úradník (Turč. Sv. Martin)
52. Štefan Šaško, ev. farár (Leštiny)
53. Gustáv Šimko, mešťan (Turč. Sv. Martin)
54. Ľudovít Šimko, lekár,
55. Oto Škrovina, ev. farár
56. Karol Štúr, právnik a evanjelický kňaz
57. Dušan Šulc, správca kníhtlačiarne (Ružomberok)
58. Ivan Thurzo, bankový úradník
59. Ivan Trnovský, obchodník, organizátor obchodu s remeňom na Slovensku
60. Ján Vanovič, advokát, od 18.2.1919 poslanec Revolučného Národného zhromaždenia
61. Ján Vojtaššák
62. Samuel Zoch, ev. farár
63. Milan Žufa

Členovia Slovenskej národnej rady

Na popoludňajšom zhromaždení 30. októbra 1918 boli do SNR zvolení:

1. Ľudovít Bazovský
2. Jozef Bránecký (zvolený namiesto navrhovaného L. Okánika)
3. Metod Bella
4. Pavel Blaho
5. Matúš Dula
6. Andrej Hlinka
7. Adolf Horváth
8. Ferdinand Juriga
9. Cyril Kresák
10. Emanuel Lehocký
11. Vladimír Makovický
12. Ján Maršalko
13. Karol Anton Medvecký
14. Ján Ružiak
15. Emil Stodola
16. Kornel Stodola
17. Ľudovít Šimko
18. Vavro Šrobár
19. Ján Vanovič
20. Milan Žufa

Členovia Výkonného výboru SNR

V závere popoludňajšieho zhromaždenia počas prestávky si SNR zvolila svoj výkonný výbor:

1. Ľudovít Bazovský
2. Metod Bella
3. Matúš Dula
4. Andrej Hlinka
5. Ferdinand Juriga
6. Emanuel Lehocký
7. Vladimír Makovický
8. Ján Ružiak
9. Emil Stodola
10. Kornel Stodola
11. Vavro Šrobár
12. Samuel Zoch